

X,Y,Z KUŞAĞINDAKİ HASTALARDA CERRAHİ KORKU DÜZEYİNİN BELİRLENMESİ DETECTION OF SURGICAL FEAR DEGREE OF PATIENS ON X,Y,Z GENERATION

Saadet Çağlar¹ , Zeynep Karaman Özlü^{2*}

¹Ordu Devlet Hastanesi, Kalp Damar Cerrahi Servisi, Ordu, Türkiye

²Atatürk Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Erzurum, Türkiye

ÖZ

Amaç: Araştırma X,Y,Z kuşaklarında bulunan hastaların ameliyat öncesi cerrahi korku düzeylerini belirlemek amacıyla yapıldı.

Yöntem: Tanımlayıcı ve kesitsel olarak yapılan araştırma, Atatürk Üniversitesi Araştırma Hastanesi cerrahi kliniklerinde Mayıs 2019 – Eylül 2019 tarihleri arasında elektif cerrahi operasyon geçiren hastalar ile yürütüldü. Araştırmanın evrenini, belirtilen tarihler arasında ilgili hastanedeki cerrahi kliniklerinde yatan elektif cerrahi operasyon geçiren hastalar, örneklemini ise belirtilen evrende araştırmaya alınma kriterlerine uyan 682 (214 Z, 247 Y, 221 X kuşağı) hasta oluşturdu. Verilerin toplanmasında “Kişisel Bilgi Formu” ve “Cerrahi Korku Ölçeği (CKÖ)” kullanıldı. Verilerin değerlendirilmesinde; Kruskal Wallis, Mann Whitney U, ANOVA Testi, Tukey Analizi, bağımsız gruplarda t testi kullanıldı.

Bulgular: Z kuşağı hastaların CKÖ puan ortalamasının 43.22±11.02, Y kuşağı hastaların 24.29±7.81, X kuşağı hastaların 24.08±7.46 olduğu belirlendi. Kuşaklar arasında CKÖ alt boyut ve toplam puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptandı.

Sonuç: Araştırma sonucunda, Z kuşağı hastaların diğer kuşaklara göre daha yüksek düzeyde cerrahi korku yaşadığı, hastanede yatma ve daha önce ameliyat geçirme deneyimlerinin cerrahi korku düzeyini etkilediği görüldü. X ve Y kuşağı hastalarda ise cinsiyet ve çalışma durumlarının cerrahi korku düzeyini etkilediği belirlendi.

Anahtar Kelimeler: Cerrahi, Cerrahi Korku, Hemşirelik, Kuşak, Ameliyat Öncesi

ABSTRACT

Objective: This research was implemented to detect the surgical fear degrees of patients on X,Y,Z generation.

Method: This descriptive and sectional research was applied with the patients to have surgical operation in the surgical clinics of Atatürk University Research Hospital, between the dates april 2019 and september 2019. The population of the study consisted of patients who would undergo elective surgery in the surgical clinics of the relevant hospital between the specified dates, and the sample consisted of 682 (214 Z, 247 Y, 221 X generation) patients who met the inclusion criteria of the study in the specified population. ‘ Personal Information Form’ and ‘Surgical Fear Scale’ were used while collecting data. In the evaluation of the data; Kruskal Wallis, Mann Whitney U, ANOVA Test, Tukey Analysis, t test in independent groups were used.

Results: Z generation patients were determined to have 43.22±11.02 CKÖ scare average. Y generation patients were determined to have 24.29±7.81 score average. X generation patients were determined to have 24.08±7.46 score average. It was identified that the differences between CKÖ subdimension score averages and total score averages between the generation were meaningfull statistically.

Conclusion: As a result of the study, it was found that the risk of falling is high in elderly individuals with malnutrition. Nurses should elaborate on elderly patients well, take appropriate precautions, inform them about the risk of falling to the elderly patient and caregivers, and plan their care accordingly.

Key Words: Generation, Nursing, Preoperative Period, Surgery, Surgical Fear

GİRİŞ

Kuşak kavramı aynı zaman diliminde doğmuş, doğduğu dönemin sosyal, kültürel, siyasal olaylarından etkilenmiş yani aynı çağın şartlarını deneyimlemiş, benzer sorumluluklar ile yüklenmiş insan topluluğudur [1]. X Kuşağı 1965-1979 arası tarihlerde doğan bireylerin oluşturduğu kuşaktır. Günümüzde yaşları 40-54 arasındadır. Y kuşağı 1980-1999 yılları arası doğan bireylerin oluşturduğu kuşaktır. Günümüzde yaşları 20-39 arasındadır. Z kuşağı ise 2000 yılı ve sonrası doğumlu olan bireylerin oluşturduğu kuşaktır ve günümüzde yaşları 0-19 arasındadır [2].

Her kuşak kendi değer yargıları ve karakteristik özellikleri ile birlikte gelmekte ve farklı bakış açıları ile içine doğdukları toplumun

iklimini değiştirmektedir. Yaşanan değişimlerde özellikle teknolojik gelişmeler etkili olmaktadır. Dolayısıyla kuşakları şekillendiren olaylar ortak bir bilinç ve algının oluşmasına neden olur [2].

Sağlık alanındaki ilerlemeler ile yaşlı nüfusun yaşamda yerinin artması ve buna yeni jenerasyonun da eklenmesi ile farklı kuşakların bir arada yaşaması durumu ortaya çıkmıştır. Yaşam süresinin artması ile cerrahi ve ameliyat sonrası bakımdaki gelişmelere paralel olarak uygulanan cerrahi işlemler de giderek artmaktadır [3].

Z kuşağından X kuşağına doğru yaş arttıkça, bireylerde kronik hastalık görülme ve cerrahi girişim geçirme oranı artmaktadır. Ayrıca kronik hastalık ve cerrahi girişimler nedeni ile bireylerin yaşam kalitesi de etkilenmektedir. X kuşağına uygulanan cerrahi girişim oranının Y ve Z

Makale Bilgisi/Article Info

Yükleme tarihi/Submitted: 02.02.2022, **Revizyon isteği/Revision requested:** 11.02.2022, **Son düzenleme tarihi/Last revision received:** 13.03.2022, **Kabul/Accepted:** 14.03.2022

***Sorumlu yazar/Corresponding author:** Atatürk Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Erzurum, Türkiye

²Email: zynp_krmnzl@hotmail.com, ¹Email: saadet9061@hotmail.com

kuşağına oranla üç kat daha fazla olduğu ve gelecek 20 yılda yaşlı nüfus oranının artması ile cerrahi biliminin yükünün artacağı ifade edilmektedir [4].

Cerrahi girişim, hastalar üzerinde fizyolojik ve psikolojik bir takım değişikliklere neden olabilmektedir [5]. Psikolojik tepkiler içinde en sık rastlanılan tepki korkudur [6]. Korku, kişinin iyilik haline zarar verebilecek gerçek bir fiziksel tehdit veya tehlike düşüncesinin organizma üzerinde yarattığı, hoş olmayan huzursuzluk, kaslarda gerginlik, kalp hızının artması ve memnuniyetsizlik yaşaması olarak ifade edilmektedir [7]. Ameliyat öncesi dönemde korku ve anksiyete görülme sıklığı %11-80 arasında değişmektedir [8]. Ameliyat öncesi dönemde hastalarda korku düzeyi farklı olmasına karşın hastaların % 60-80'inde orta düzeyde anksiyete yaşandığı ortaya çıkmıştır [9,10].

Yapılan çalışmalarda; X kuşağı hasta grubunun ameliyat öncesi anksiyete düzeyinin, Y kuşağı hasta grubunun ameliyat öncesi anksiyete düzeyinden daha az olduğu sonucuna yani yaş azaldıkça anksiyete düzeyinin yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır [10,11]. Korku ve endişe düzeyini etkileyen değişkenlerden biri kişilik özellikleridir. Stresli kişilik yapısına sahip bireylerde ameliyat öncesi kaygı düzeyi daha yüksek görülmektedir [12]. Olaylar karşısında bireylerin edindikleri izlenimler, düşünce tarzları, sosyal yaşam içinde dinlediği haberler, gördükleri olaylar, negatif yaşam deneyimleri, öğrenilen bilgiler, bireylerde stresli kişilik özelliklerinin oluşmasına neden olabilmektedir [13]. Benzer yıllarda doğup, aynı çağın koşullarını, benzer sıkıntıları yaşamış ve benzer görevlerle yükümlü olmuş bireyler topluluğu benzer karakteristik özellikleri gösterebilmektedir [14]. Bu topluluklar 25-30 yıllık yaş kümelerini oluşturan bireyler öbeği, jenerasyon olarak ifade edildiğinde kuşak kavramı ortaya çıkmaktadır [15].

Literatür incelendiğinde cerrahi korkuya, yaş değişkeninin etkisi incelenmiş ve farklı sonuçlar elde edilmiştir. Bazı çalışmalarda yaş değişkeni kategorilendirilerek incelenmiş olsa da kuşak farklılığı açısından değerlendirme yapılmamıştır [16-20]. Hemşirelik bakımının doğru ve etkili şekilde sağlanabilmesi için hemşireler hasta/sağlıklı bireyin hangi kuşağına ait olduğunu, kuşaklar arası farklılık gösteren inanç, tutum ve beklentilerini anlamalıdır [2,21] Bireylere uygulanacak eğitim programları, kullanılacak materyal seçimi, hemşirelik bakım yönetimi kuşaklara göre farklılık gösterebilmektedir. Bazı kuşak üyeleri teknolojiyi doğal yaşamın bir parçası olarak gördüğünden, bu bireylerin eğitiminde teknolojik materyallerden faydalanılması eğitimin etkinliğini artırabilir.

Farklı kişilik özelliklerine sahip olunması nedenli kuşaklar arası çatışma ve anlaşmazlıklar görülebileceğinden, hastaların benzer kuşak üyeleri ile iletişiminin sağlanması korku düzeylerini etkileyebilir [2,22-24]. Kişilik ve davranışlardaki değişim odaklı yapılan çalışmalarda, kuşaklar arası farklı davranış kalıpları ve farklı kişilik özelliklerinin olduğu, bu özelliklerin dönemin toplumsal ve teknolojik gelişiminden etkilendiği sonucu ortaya çıkmıştır [2]. Cerrahi korku düzeyini etkileyen değişkenlerden biri de kuşak farklılığıdır ve bu farklılığı belirten çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma X, Y, Z kuşak hastalarında cerrahi korku düzeyinin belirlenmesi amacı ile yapıldı.

YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Araştırmada, tanımlayıcı ve kesitsel araştırma modeli kullanıldı.

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Araştırma, Erzurum ilinde bulunan Atatürk Üniversitesi Araştırma Hastanesi cerrahi kliniklerinde Mayıs 2019- Eylül 2019 tarihleri arasında elektif cerrahi operasyon geçiren hastalarla yürütüldü. Araştırmaya dahil edilen klinikler; genel cerrahi, kulak-burun-boğaz, göz, üroloji, çocuk cerrahi, jinekoloji, ortopedi, beyin cerrahi, kalp-damar cerrahi ve plastik cerrahi klinikleridir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Mayıs 2019- Eylül 2019 tarihleri arasında Atatürk Üniversitesi Araştırma Hastanesi'ndeki cerrahi kliniklere başvuran elektif cerrahi geçiren hastalar, örneklemini ise raslantısal örnekleme yöntemi ile belirtilen evrende araştırmaya alınma kriterlerini taşıyan hastalar (n=682) oluşturdu.

Göğüs cerrahi kliniğindeki hastaların büyük bir bölümünün anestezi açısından risk belirleme skoru olan ASA(American Society of Anesthesiologists) skorunun 3 ve üzerinde olmasından dolayı bu klinik araştırma kapsamı dışında bırakıldı.

Araştırmaya Dahil Edilme Ölçütleri

İletişime ve iş birliğine açık olan,

Bilinci açık,

Çalışmaya katılmaya gönüllü olan ve onam veren,

Çalışmanın ölçüm araçlarını doldurmaya engel teşkil edecek ruhsal ve nörolojik sorunu olmayan,

Genel anestezi altında elektif cerrahi operasyon geçiren olan,

ASA (American Society of Anesthesiologists) sınıflandırmasında 1 ve 2 grubunda olan hastalar çalışmaya dahil edildi.

Araştırmadan Dışlanma Ölçütleri

Araştırmaya katılmaya gönüllü olmayan,

Araştırmanın herhangi bir aşamasında ayrılmak isteyen,

Zihinsel, iletişim problemi ve görme engeli bulunan hastalar çalışmaya dahil edilmedi.

Verilerin Toplanması

Veriler cerrahi girişimden bir gün öncesi öğle vaktinden sonra ya da gecesi hasta odalarında, klinik hasta eğitimi verilmeden önce Kişisel Bilgi Formu ve Cerrahi Korku Ölçeği (CKÖ) uygulanarak toplandı. Hastalara ve hastaların bakımlarına yardımcı olan ebeveyn ya da yakınlarına araştırma ile ilgili bilgi verildi. 18 yaş üstü hastaların kendilerinden, 18 yaş altı hastaların ebeveynlerinden araştırmayı kabul ettiklerine dair sözel izinler alındı.

Kişisel Bilgi Formu ve CKÖ hastalar ile yüz yüze görüşülerek uygulandı. Kişisel Bilgi Formu ve CKÖ' nün uygulanması yaklaşık 8-10 dakika sürdü.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Bu form literatürden yararlanılarak araştırmacı tarafından oluşturuldu [23,24,26,31]. Hastaların tanıtıcı özelliklerini (cerrahi klinik, ait olunan kuşak, cinsiyet, medeni durum, çocuk sayısı, aile yapısı, yaşanılan yer, çalışma durumu, gelir durumu algısı, refakatçi varlığı, daha önce hastaneye yatma deneyimi, daha önce ameliyat geçirme durumu, kronik hastalık varlığı, ASA skoru, ameliyat öncesi dönemde hastaneden kalış süresi, ameliyat öncesi ağrı durumu) sorgulayan sorulardan oluşmaktadır.

Cerrahi Korku Ölçeği (CKÖ/Surgical Fear Questionnaire SFQ): Elektif cerrahi geçirecek hastaların cerrahi operasyonun getirdiği kısa ve uzun dönem sonuçlarının oluşturduğu korku düzeyini belirlemek amacıyla 2014 yılında Theunissen ve ark. tarafından geliştirildi [25]. Türkiye için geçerlik ve güvenilirliği Bağdıgen ve Özlü tarafından 2016 yılında yapıldı [26].

Ölçek 8 maddeden oluşan, 0-10 arası puanlanan, 11 likertli bir ölçektir. Her bir madde 0 "hiç korkmuyorum", 10 "çok korkuyorum" şeklinde puanlanmaktadır. Ölçek her biri dört maddeden oluşan, korkunun kaynağına ilişkin iki alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar cerrahinin kısa dönem (CKÖ-K) ve uzun dönem (CKÖ-U) sonuçlarının korkusunu göstermektedir. Ölçekteki 1-4 maddeler cerrahinin kısa dönem sonuçlarının korkusunu ölçerken, 5-8 maddeler cerrahinin uzun dönem sonuçlarının korkusunu ölçmektedir. Ölçeğin alt boyutlarındaki dört maddenin puanlarının toplanması ile ölçek alt boyut puanı elde edilmekte ve iki ölçek alt boyut puanlarının toplanması ile de ölçeğin toplam puanı oluşmaktadır. Ölçek alt boyutlarından alınabilecek en

düşük puan 0 en yüksek puan 40 dır. Ölçek toplam puanı en düşük 0 en yüksek 80'dir. Puanın yüksek olması cerrahi korkunun yüksek olduğunu ifade etmektedir [25,26].

Bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı 0.91, CKÖ-K sonuçları alt boyutu için 0.88, CKÖ-U sonuçları alt boyutu için 0.87 olarak bulundu.

Araştırmanın Değişkenleri

Bağımsız Değişkenler

Cerrahi girişim ile ilgili özellikler ve hastanın tanıtıcı özellikleri araştırmanın bağımsız değişkenleridir.

Bağımlı Değişkenler

Cerrahi Korku Ölçeği puan ortalaması çalışmanın bağımlı değişkenidir.

İstatistiksel Analiz

Araştırma verilerinin değerlendirilmesi bilgisayar ortamında SPSS 16.0 (Statistical Package for Social Science) paket programında yapıldı. Verilerin değerlendirilmesinde; sayı, ortalama, yüzdelik dağılımlar, varyans analizi, Kruskal Wallis, Mann Whitney U, ANOVA Testi, Tukey ileri analiz yöntemi, bağımsız gruplarda t testi kullanıldı.

Etik

Araştırmanın yapılabilmesi için Erzurum Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan onay alındı (22.04.2019-03/18). Araştırmanın amaç ve kapsamını içeren bilgi formu, Atatürk Üniversitesi Araştırma Hastanesine sunularak yazılı izin alındı. Araştırmaya katılacak hastalara araştırmaya başlamadan önce araştırmanın yapılma amacı, yöntemi ve araştırma için ayrımları istenen zaman konusunda bilgiler verildi. Araştırmaya katılmanın herhangi bir risk taşımadığı, katılmanın tamamen gönüllülük esasına dayandığı, istediği zaman araştırmadan ayrılabilceği hastalara açıklandı. Hastalardan sözel izinleri alındı. Elde edilen bilgilerin ve kimliğinin gizli tutulacağı hastaya açıklandı ve araştırmaya katılan her bireye eşit davranıldı. Araştırmada bireysel hakların korunması gerektiğinden çalışma süresinde İnsan Hakları Helsinki Deklarasyonu'na sadık kalındı.

BULGULAR

Araştırma kapsamına alınan hastaların tanıtıcı özellikleri Tablo 1'de verildi. Hastaların CKÖ puan ortalamaları karşılaştırıldığında, Z kuşağı hastaların cerrahi korku düzeyinin X ve Y kuşağına göre istatistiksel anlamlılık oluşturacak düzeyde daha yüksek olduğu ve kuşaklar arasında CKÖ toplam ve alt boyut puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan ileri derecede anlamlı olduğu saptandı ($p=0.0001$) (Tablo 2).

Z kuşağı hastaların tanıtıcı özelliklerine göre CKÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 3'te görülmektedir. Hastaların hastanede yatma ve daha önce ameliyat deneyimi yaşama durumlarına göre CKÖ-K, CKÖ-U alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu ($p<0.05$) ve bu anlamlılığın daha önce hastanede yatmayan ve ameliyat deneyimi yaşamayan gruptan kaynaklandığı saptandı. Z kuşağı hastaların diğer özellikleri ile CKÖ-K, CKÖ-U alt boyutu ve toplam puan ortalaması arasındaki farkın ise istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptandı ($p>0.05$).

Y kuşağı hastaların tanıtıcı özelliklerine göre CKÖ puan ortalamaları karşılaştırıldığında (Tablo 3), hastaların yattıkları klinik ile CKÖ-U alt boyut puan ortalamaları, cinsiyet durumları ile CKÖ-K alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalamaları anlamlı bulundu. Ayrıca çalışma durumlarına göre de CKÖ-U alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu ($p<0.05$) saptandı. Y kuşağı hastaların diğer özelliklerine göre

CKÖ-K, CKÖ-U alt boyutu ve toplam puan ortalaması arasındaki farkın ise istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptandı ($p>0.05$).

X kuşağı hastaların tanıtıcı özelliklerine göre CKÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 3'te görülmektedir. Hastaların yattıkları klinik, cinsiyet ve çalışma durumlarına göre CKÖ-K, CKÖ-U alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu ($p<0.05$) ve jinekoloji kliniğinde yatan, kadın ve çalışmayan grubun puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görüldü. X kuşağı hastaların diğer özelliklerine göre CKÖ-K, CKÖ-U alt boyutu ve toplam puan ortalaması arasındaki farkın ise istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptandı ($p>0.05$).

TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde X,Y,Z kuşağında bulunan hastaların cerrahi operasyon öncesi yaşadığı korku düzeyinin belirlenmesi amacı ile elde edilen bulgular literatür doğrultusunda tartışıldı. Hastalarda ameliyat öncesi cerrahi korku ve ameliyat öncesi yaşadıkları anksiyete paralel duygular olması nedeni ile tartışmada anksiyete çalışmalarına da yer verilmiştir. Ölçeğin toplam puan ortalamasına göre Z kuşağı hastaların cerrahi korku düzeyinin Y kuşağı hastaların cerrahi korku düzeyinden fazla olduğu, Y kuşağı hastalarında cerrahi korku düzeyinin X kuşağı hastaların cerrahi korku düzeyinden yüksek olduğu görüldü. Bu sonuç ameliyat bekleyen hastaların yaş ortalamaları arttıkça cerrahi korku düzeylerinin azaldığını göstermektedir.

Yaş ile cerrahi korku düzeyi arasındaki bağlantıyı inceleyen çalışmalara bakıldığında farklı sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Gürsoy ve ark. ile Demir ve ark.'nın çalışmalarında yaşın, ameliyat öncesi korku ve anksiyete seviyesini etkilemediği sonuçlarına ulaşılmıştır [6,27]. Bayad'ın yürüttüğü çalışmada; X kuşağı hasta grubunun ameliyat öncesi anksiyete düzeyinin, Y kuşağı hasta grubunun ameliyat öncesi anksiyete düzeyinden daha az olduğu sonucuna yani yaş azaldıkça anksiyete düzeyinin yükseldiği sonucuna ulaşmıştır [11]. Aykent ve ark.'nın yürüttüğü çalışmada genç hastalarda ameliyat öncesi anksiyete düzeyi daha yüksek düzeyde bulunmuştur [9]. Bu sonuçlar araştırmadan elde edilen bulgularla paralellik göstermektedir. Z kuşak hastaların ameliyat öncesi korku seviyesinin daha yüksek olması; hayatta ilgili beklentilerinin yüksek olması, öğrenme isteklerinin fazla olması, dış görünüş ve beden imajına fazla önem vermeleri, iletişim araçlarını daha yakından takip edebilmeleri ve sağlık alanında yaşanan olumsuz olaylardan haberdar olmaları kaynaklı olabileceği düşünüldü.

Y kuşak hastaların korku düzeyini bu yaşlardaki hastaların ailelerine karşı sorumluluklarının fazla olmasına, normal yaşam temposuna dönüşün uzun sürmesine ve iş kaybı korkusuna bağlı olabileceği düşünüldü. X kuşak hastaların korku düzeyini, mevcut tecrübeleri ile bilgi düzeylerinin yeterli olduğunu düşünmeleri, dini değerler ile kader inancının yaşla beraber önem kazanmasından dolayı, korkuya neden olabilecek durumları kadere bağlamalarının etkilediği düşünüldü.

X ve Y kuşağı hastaların CKÖ puan ortalaması en yüksek jinekoloji ve beyin cerrahi kliniğinde, Z kuşak hastaların CKÖ puan ortalaması en yüksek plastik cerrahi kliniğinde bulundu. Bağdigen ve Özlü'nün yürüttüğü çalışmada jinekoloji kliniğinde yatan hastaların ameliyat öncesi korku düzeyi diğer kliniklere göre daha yüksek bulunmuştur [26]. Turhan ve ark.'nın cerrahi kliniklerde operasyon uygulanacak 120 hasta ile yürüttüğü çalışmada ameliyat öncesi anksiyete skoru en yüksek obstetrik cerrahi, genel cerrahi ve plastik cerrahi kliniklerinde bulunmuştur [28]. Erfidan'ın operasyon tipi ile ameliyat öncesi anksiyete düzeyini araştırdığı çalışmada; plastik cerrahi, kadın doğum hastalıkları ile üroloji kliniklerinde planlanan operasyonların ameliyat öncesi anksiyeteyi daha çok etkilediği sonucuna ulaşılmıştır [29]. Jinekoloji kliniğinde yatan hastaların X kuşakta CKÖ ve CKÖ-K, Y kuşakta CKÖ-K ortalamasının yüksek olması hastaların tamamının kadın olmasıyla ve kadınların üreme fonksiyonlarını ile beden imajını kaybetme korkusunu daha çok yaşaması nedeni olduğu düşünülebilir.

Tablo 1. Hastaların tanıtıcı özellikleri

Değişken		Gruplar					
		Z Kuşağı (n=214)		Y Kuşağı (n=247)		X Kuşağı (n=221)	
		n	%	n	%	n	%
Klinik	Genel cerrahi	10	4.7	40	16.2	46	20.8
	KBB	54	25.2	69	27.9	20	9.0
	Göz	17	7.9	11	4.5	17	7.7
	Üroloji	48	22.4	23	9.3	35	15.8
	Çocuk cerrahi	26	12.2	-	-	-	-
	Jinekoloji	6	2.8	27	10.9	12	5.6
	Ortopedi	34	15.9	46	18.6	37	16.7
	Beyin cerrahi	7	3.3	14	5.7	21	9.5
	Plastik cerrahi	7	3.3	9	3.6	4	1.8
	Kalp damar cerrahi	5	2.3	8	3.3	29	13.1
Cinsiyet	Kadın	94	43.9	127	51.4	114	51.6
	Erkek	120	56.1	120	48.6	107	48.4
Medeni Durum	Bekar	207	96.7	84	34.0	9	4.1
	Evli	7	3.3	163	66.0	212	95.9
Çocuk Sayısı	0	207	96.7	108	43.7	15	6.7
	1	7	3.3	59	23.9	45	20.4
	2	-	-	74	30.0	104	47.1
	3	-	-	6	2.4	57	25.8
Aile Yapısı	Çekirdek	194	90.7	236	95.5	207	93.7
	Geniş	20	9.3	11	4.5	14	6.3
Yaşanılan Yer	İl	148	69.2	173	70.0	144	65.2
	İlçe	37	17.3	55	22.3	37	16.7
	Köy	29	13.5	19	7.7	40	18.1
Çalışma Durumu	Çalışan	27	12.6	124	50.2	122	55.2
	Çalışmayan	187	87.4	123	49.8	99	44.8
Gelir Durumu Algısı	Düşük	18	8.4	30	12.2	34	15.4
	Orta	110	51.4	131	53.0	108	48.9
	İyi	86	40.2	86	34.8	79	35.7
Refakatçi Varlığı	Yok	8	3.7	28	11.3	29	13.1
	Var	206	96.3	219	88.7	192	86.9
Hastaneye Yatma Deneyimi	Yatmadım	160	74.8	136	55.1	76	34.4
	1 kez	40	18.6	73	29.6	93	42.1
	2 kez	7	3.3	14	5.6	14	6.3
	2'den fazla	7	3.3	24	9.7	38	17.2
Daha Önce Ameliyat Geçirme Durumu	Geçirmedi	171	79.9	143	57.9	85	38.5
	1 kez	36	16.8	70	28.3	91	41.2
	1'den fazla	7	3.3	34	13.8	45	20.3
Kronik Hastalık	Var	8	3.7	17	6.9	73	33
	Yok	206	96.3	230	93.1	148	67.0
ASA Skoru	1. Sınıf	207	96.7	223	90.3	142	64.3
	2. Sınıf	7	3.3	24	9.7	79	35.7
Pre-operatif dönemde hastanede kalış süresi (X±SS)		1.24±0.95		1.67±0.03		2.79±0.38	
Ameliyat öncesi ağrı puan ortalaması (X±SS)		0.01±0.01		0.03±0.02		0.10±0.09	

Tablo 2. Hastaların CKÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması

Ölçek	Gruplar			Test; p değeri
	Z Kuşağı	Y Kuşağı	X Kuşağı	
CKÖ-U	24.44±5.79	12.75±3.33	11.36±3.92	F=55.01; p=0.0001
CKÖ-K	18.78±7.25	11.53±3.67	12.71±5.17	F=14.25; p=0.0001
Toplam	43.22±11.02	24.29±7.81	24.08±7.46	F=34.55; p=0.0001

CKÖ: Cerrahi Korku Ölçeği, CKÖ-U: Cerrahi Korku Ölçeği-Uzun Dönem, CKÖ-K: Cerrahi Korku Ölçeği-Kısa Dönem

Tablo 3. Hastaların tanıtıcı özelliklerine göre CKÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması

		Z Kuşağı			Y Kuşağı			X Kuşağı		
		CKÖ-K	CKÖ-U	Toplam	CKÖ-K	CKÖ-U	Toplam	CKÖ-K	CKÖ-U	Toplam
Klinik	Genel cerrahi	27.00±15.41	20.30±16.95	47.30±28.77	11.05±12.94	9.80±12.34	20.85±22.74	7.84±10.36	9.93±13.35	17.78±21.39
	KBB	22.53±15.71	15.01±16.42	37.55±29.72	11.42±12.01	8.01±11.81	19.43±21.36	15.00±14.56	13.80±15.61	28.80±28.77
	Göz	23.05±17.52	22.41±17.98	45.47±34.93	8.54±12.23	9.00±12.00	17.54±23.23	2.35±5.34	2.76±7.80	5.11±12.64
	Üroloji	25.18±16.40	20.06±18.16	45.25±33.18	13.34±15.06	13.30±16.42	26.65±29.54	9.37±11.07	11.02±12.32	20.40±22.13
	Çocuk cerrahi	27.07±14.84	21.65±17.75	48.73±30.72	17.96±15.46	15.85±14.68	33.81±28.80	26.16±17.00	18.41±19.16	44.58±32.36
	Jinekoloji	18.66±13.06	10.50±15.21	29.16±27.49	12.73±12.12	9.80±11.44	22.54±21.57	11.27±13.39	13.54±15.52	24.81±27.23
	Ortopedi	23.50±17.03	19.38±17.71	42.88±32.86	16.00±17.34	24.00±17.40	40.00±30.75	18.00±16.36	21.66±16.59	39.66±32.43
	Beyin cerrahi	23.71±13.48	22.71±15.71	46.42±25.42	9.44±8.23	12.11±14.10	21.55±21.59	14.00±8.32	14.00±17.43	28.00±25.29
	Plastik cerrahi	33.14±10.51	24.00±18.03	57.14±24.62	17.50±16.82	22.00±14.02	39.50±30.34	10.93±16.90	14.20±17.32	25.13±32.76
	Kalp damar cerrahi	26.00±18.76	9.80±12.13	35.80±27.82	11.05±12.94	9.80±12.34	20.85±22.74	7.84±10.36	9.93±13.35	17.78±21.39
Test ve p değeri		KW=4.62, p=0.86	KW=6.86, p=0.65	KW=5.84, p=0.75	KW=6.62, p=0.57	KW=18.64, p=0.01	KW=12.75, p=0.12	KW=27.42, p=0.001	KW=18.13, p=0.02	KW=24.71, p=0.002
Cinsiyet	Kadın	25.78±15.36	18.73±16.98	44.51±29.64	15.07±14.10	13.15±14.21	28.22±26.43	14.64±14.76	15.18±16.09	29.82±28.56
	Erkek	23.48±16.09	18.81±17.51	42.30±32.06	10.30±12.03	9.82±12.92	20.13±22.33	7.86±12.07	10.09±13.73	17.96±24.94
Test ve p değeri		t=1.04, p=0.29	t=-0.03, p=0.97	t=0.51, p=0.60	t=2.84, p=0.005	t=1.92, p=0.05	t=2.59, p=0.01	t=3.71, p=0.000	t=2.52, p=0.01	t=3.27, p=0.001
Medeni durum	Bekar	24.45±15.90	18.95±17.35	43.41±31.30	12.90±13.42	10.17±12.76	23.08±23.94	22.77±17.60	21.77±18.66	44.55±35.62
	Evli	24.00±13.11	13.71±14.06	37.71±22.10	12.68±13.32	12.23±14.11	24.92±25.30	10.87±13.58	12.33±14.94	23.21±26.82
Test ve p değeri		MW- U=684.00, p=0.84	MW- U=640.50, p=0.58	MW- U=675.50, p=0.75	t=0.12, p=0.90	t=-1.12, p=0.26	t=-0.55, p=0.58	MW- U=575.00, p=0.03	MW- U=683.00, p=0.12	MW- U=618.50, p=0.06

	0	24.45±15.90	18.95±17.35	43.41±31.30	14.14±14.07	10.91±13.49	25.06±25.37	20.86±18.12	15.86±18.67	36.73±34.56
Çocuk sayısı	1	24.00±13.11	13.71±14.06	37.71±22.10	10.47±11.32	11.38±13.63	21.86±22.49	10.60±13.91	12.57±15.34	23.17±27.78
	2	-	-	-	13.13±13.82	12.85±14.34	25.98±26.31	10.91±13.24	12.91±14.61	23.82±26.43
	3	-	-	-	5.50±7.84	8.00±9.79	13.50±16.65	10.28±13.34	11.64±15.36	21.92±26.91
Test ve p değeri		MW- U=694.00, p=0.84	MW- U=640.50, p=0.58	MW- U=675.50, p=0.75	KW=1.98, p=0.37	KW=0.72, p=0.69	KW=1.45, p=0.48	KW=0.32, p=0.85	KW=0.94, p=0.62	KW=0.61, p=0.73
Aile yapısı	Çekirdek	24.02±15.99	18.70±17.38	42.72±31.37	12.92±13.39	11.74±13.72	24.66±24.84	11.32±13.99	12.77±15.22	24.10±27.53
	Geniş	28.50±13.48	19.55±16.34	48.05±27.68	9.18±11.90	7.18±12.50	16.36±24.00	11.85±13.23	11.92±14.92	23.78±27.29
Test ve p değeri		MW- U=1652.50, p=0.84	MW- U=1863.00, p=0.76	MW- U=1762.00, p=0.49	MW- U=1099.00, p=0.38	MW- U=1013.00, p=0.20	MW- U=995.00, p=0.18	MW- U=1399.00, p=0.82	MW- U=1376.50, p=0.74	MW- U=1417.00, p=0.88
Yaşanılan yer	İl	24.14±15.68	17.98±17.49	42.12±31.03	13.42±14.24	12.10±14.29	25.53±26.04	11.37±13.93	11.68±14.96	23.05±27.14
	İlçe	27.56±16.04	22.18±16.07	49.75±30.10	10.87±11.21	9.67±11.91	20.54±21.70	12.21±14.86	13.72±16.30	25.94±30.21
	Köy	22.00±16.00	18.48±17.50	40.48±32.14	12.15±9.92	11.73±12.89	23.89±21.49	10.52±13.27	15.52±14.83	26.05±26.43
Test ve p değeri		KW=2.04, p=0.35	KW=2.18, p=0.33	KW=1.95, p=0.37	KW=0.68, p=0.71	KW=1.18, p=0.55	KW=1.21, p=0.54	KW=0.11, p=0.94	KW=3.03, p=0.21	KW=0.60, p=0.74
Çalışma durumu	Çalışan	21.25±16.81	17.25±17.01	38.51±32.58	11.29±12.27	8.82±12.15	20.12±21.91	8.27±12.36	10.27±14.07	18.54±25.21
	Çalışmayan	24.90±15.64	19.00±17.32	43.90±30.82	14.22±14.22	14.27±14.60	28.50±26.86	15.17±14.82	15.73±15.99	30.90±28.68
Test ve p değeri		MW- U=2218.50, p=0.28	MW- U=2393.00, p=0.65	MW- U=2247.50, p=0.34	t=-1.73, p=0.08	t=-3.19, p=0.002	t=-2.68, p=0.008	t=-3.77, p=0.000	t=-2.70, p=0.007	t=-3.40, p=0.001
Gelir durumu algısı	Düşük	28.83±17.03	24.16±18.85	53.00±34.26	14.76±15.47	13.73±16.13	28.50±31.04	14.64±14.92	17.97±14.28	32.61±28.28
	Orta	23.16±15.15	17.67±16.41	40.83±29.76	12.17±12.94	12.08±13.48	24.25±24.19	9.77±13.09	11.26±15.09	21.04±26.37
	İyi	25.16±16.31	19.06±17.93	44.23±31.83	12.94±13.20	9.94±13.03	22.88±23.45	12.11±14.43	12.44±15.35	24.55±28.09
Test ve p değeri		KW=2.67, p=0.26	KW=1.66, p=0.43	KW=2.35, p=0.30	F=0.47, p=0.62	F=1.07, p=0.34	F=0.57, p=0.56	F=1.77, p=0.17	F=2.57, p=0.07	F=2.34, p=0.09
Refakatçi varlığı	Yok	19.75±16.22	18.87±17.64	38.62±31.11	10.07±13.26	9.96±13.82	20.03±25.07	9.41±13.79	12.65±15.00	22.06±27.33
	Var	24.62±15.79	18.77±17.28	43.40±31.08	13.10±13.33	11.73±13.67	24.84±24.78	11.65±13.95	12.72±15.24	24.38±27.53

		MW-	MW-	MW-	MW-	MW-	MW-	MW-	MW-	MW-
Test ve p değeri		U=671.50, p=0.35	U=802.00, p=0.89	U=756.00, p=0.68	U=2543.00, p=0.13	U=2689.00, p=0.27	U=2545.50, p=0.14	U=2545.50, p=0.43	U=2722.50, p=0.84	U=2747.50, p=0.90
Hastaneye yatma deneyimi	Yatmadım	26.48±15.12	20.45±17.07	46.93±30.02	13.10±13.01	10.82±12.85	23.92±24.27	11.18±12.81	10.60±13.53	21.78±24.76
	1 Kez	19.40±16.44	14.82±17.10	34.22±31.92	12.97±13.78	12.82±14.47	25.79±26.33	12.23±14.77	13.91±16.16	26.15±29.65
	2 Kez	22.57±15.26	14.57±19.13	37.14±31.64	13.42±13.17	9.57±14.42	23.00±26.11	12.00±16.60	10.35±16.23	22.35±32.31
	2'den fazla	8.57±15.04	7.42±15.04	16.00±29.21	9.75±14.21	12.83±15.69	22.58±23.62	9.34±13.17	14.89±15.38	24.23±25.76
Test ve p değeri		KW=13.41, p=0.004	KW=9.57, p=0.02	KW=12.92, p=0.005	KW=3.49, p=0.32	KW=1.60, p=0.65	KW=0.40, p=0.93	KW=1.21, p=0.74	KW=1.75, p=0.62	KW=0.53, p=0.91
Daha önce ameliyat geçirme durumu	Geçirmedim	26.45±15.11	20.65±17.05	47.10±30.02	13.08±12.84	10.69±12.57	23.77±23.80	10.44±12.41	10.29±13.34	20.74±24.15
	1 Kez	17.11±16.55	12.08±16.45	29.19±31.19	12.65±14.04	12.75±14.80	25.41±26.92	12.68±14.77	14.82±16.23	27.50±29.41
	1'den fazla	13.14±14.18	7.42±15.04	20.57±27.36	11.58±14.16	12.58±15.79	24.17±25.14	10.42±14.91	13.04±15.87	23.46±29.00
Test ve p değeri		KW=13.96, p=0.001	KW=14.20, p=0.001	KW=15.63, p=0.000	F=0.17, p=0.84	F=0.65, p=0.52	F=0.10, p=0.90	F=0.69, p=0.50	F=1.98, p=0.13	F=1.35, p=0.26
Kronik Hastalık	Var	26.75±12.51	25.87±14.77	52.62±23.85	18.41±16.35	14.00±16.64	32.41±30.94	13.47±15.14	15.10±16.04	28.58±29.78
	Yok	24.35±15.93	18.50±17.31	42.85±31.26	12.33±13.02	11.35±13.46	23.69±24.27	10.31±13.20	11.54±14.64	21.85±26.05
		MW-	MW-	MW-	MW-	MW-	MW-			
Test ve p değeri		U=772.00, p=0.75	U=626.50, p=0.23	U=656.00, p=0.31	U=1544.50, p=0.14	U=1899.00, p=0.83	U=1673.00, p=0.31	t=1.59, p=0.11	t=1.65, p=0.10	t=1.72, p=0.08
ASA Skoru	1. Sınıf	24.41±15.93	18.68±17.29	43.09±31.26	12.19±13.00	11.15±13.40	23.35±24.17	10.41±13.05	11.50±14.48	21.91±25.91
	2. Sınıf	25.42±11.81	21.57±17.18	47.00±24.66	17.95±15.40	15.08±15.89	33.04±29.25	13.06±15.29	14.91±16.20	27.97±29.81
Test ve p değeri		U=717.50, p=0.96	U=673.00, p=0.74	U=654.50, p=0.65	U=2092.50, p=0.07	U=2400.00, p=0.39	U=2157.00, p=0.11	t=-1.35, p=0.17	t=-1.60, p=0.10	t=-1.57, p=0.11

CKÖ: Cerrahi Korku Ölçeği, CKÖ-U: Cerrahi Korku Ölçeği-Uzun Dönem, CKÖ-K: Cerrahi Korku Ölçeği-Kısa Dönem, KW: Kruskal Wallis, MW-U: Mann Whitney U

Beyin cerrahi kliniğinin X kuşakta CKÖ-U, Y kuşakta CKÖ ve CKÖ-U puan ortalamasının yüksek çıkması hastaların kendi vücut kontrolünü kaybedeceği ve fiziksel güçsüzlük yaşayacağı korkusu nedenli olabileceği düşünüldü. Plastik cerrahi kliniğinde Z kuşak hastaların CKÖ ve alt boyut puan ortalamalarının yüksek olması genç hastaların beden imajının kaybedileceği korkusuna bağlı olabileceği düşünüldü.

Cinsiyet ve ameliyat öncesi korku arasındaki ilişki sonucuna göre X,Y,Z kuşağı kadınların, erkeklerden daha yüksek düzeyde ameliyat öncesi korku yaşadığı bulundu. Mingir ve ark.'nın 100 hasta üzerinde uyguladığı çalışmada kadınların ameliyat öncesi anksiyete düzeyi daha yüksek bulunmuştur [30]. Yılmaz ve ark.'nın ülkemizde cerrahi operasyon planlanan 500 hasta ile yaptıkları çalışmada kadınların anksiyete düzeyinin erkeklerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır [31]. Kadınların ameliyat öncesi dönemde anksiyete düzeylerinin yüksek olması, aileden ayrılma ve üreme fonksiyonu ile beden imajını kaybetme korkusunu daha fazla yaşamalarından kaynaklanabileceği düşünüldü.

Z kuşak hastalarının daha önce hastanede yatma durumuna göre CKÖ toplam ve alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde daha önceden hastaneye yatmayan hastaların CKÖ toplam ve alt boyut puan ortalamaları, hastane deneyimi olan hastalara oranla daha yüksek bulunmuştur. Bağdigen ve Özlü'nün yürüttüğü çalışmada daha önce hastaneye yatma durumu ile CKÖ-K alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmış ve önceden hastane tecrübesi olmayan hastaların cerrahi operasyonun kısa dönem sonuçlarından (ameliyat, ağrı, anestezi, ameliyatın yan etkileri) daha fazla korku yaşadıkları belirtilmiş [26]. Bu durumun daha önce hastanede yatmış ve hastalığın olumsuz etkilerini tecrübe etmiş olan hastaların ameliyat öncesi dönem sürecini daha kolay kabullenmesinden kaynaklanabileceği düşünüldü.

Z kuşak hastaların daha önce ameliyat olma durumu ile CKÖ toplam ve alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde; daha önceden ameliyat geçirmeyen hastaların CKÖ toplam ve alt boyut puan ortalamaları, ameliyat geçiren hastalara göre daha yüksek bulundu. Ameliyat olma sayısı arttıkça hastaların ameliyat öncesi korku seviyesinin azaldığı saptandı. Duman ve ark.'nın Çetin'in, Jawaid ve ark.'nın yaptıkları çalışmalarda daha önce cerrahi girişim öyküsü olan hastaların ameliyat öncesi anksiyete düzeyinin daha az olduğu sonucuna ulaşılmıştır [32,33,34]. Ameliyat deneyimi olan hastaların ameliyat öncesi, ameliyat sırası ve ameliyat sonrası dönemlere ilişkin bilinmezlik korkularının, ameliyat tecrübeleri nedenli daha az olabileceğinden ameliyat öncesi korku düzeyinin daha az olduğu söylenebilir.

Limitasyonlar

Spesifik bir cerrahi kliniğin değil de tüm cerrahi kliniklerin birlikte değerlendirilmesi, verilerin klinik hasta eğitimi öncesi toplanması, araştırmanın tek bir bölgede yapılmış olması araştırmanın sınırlılığıdır. Bu araştırma sonuçları cerrahi operasyon bekleyen farklı kuşaklarda bulunan hastalara genellenebilir.

SONUÇ

Bu çalışmada; Z kuşak hastaların ameliyat öncesi korku düzeyinin Y kuşak hastalara oranla daha fazla olduğu, Y kuşak hastaların ameliyat öncesi korku düzeyinin de X kuşak hastalara oranla daha yüksek olduğu belirlendi. Ayrıca X kuşak hastalarının cerrahi korku düzeyini; çalışma durumu, cinsiyet ve cerrahi kliniğin etkilediği, Y kuşak hastaların cerrahi korku düzeyini; cerrahi klinik ve cinsiyet faktörünün etkilediği, Z kuşak hastaların cerrahi korku düzeyini; hastanede yatma deneyimi ve daha önceden ameliyat geçirme durumunun etkilediği sonuçlarına ulaşıldı.

Elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda; X,Y,Z kuşağı hastalarında cerrahi korkuya neden olan faktörlerin belirlenerek, bu faktörleri azaltmaya yönelik hemşirelik hizmetlerinin, kuşakların özelliklerine uygun olarak planlanması ve uygulanması, hemşirelerin X,Y,Z kuşak hastalarında cerrahi korkuyu doğru tanımlamaları ve cerrahi korkuyu azaltmaya yönelik, X,Y,Z kuşağı bireylerin özelliklerine uygun

girişimleri öğrenmeleri için hizmet içi eğitim programları düzenlenmesi önerilebilir.

Etik onay: 2019/18, Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu

Çıkar çatışması: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal destek: Yok.

Teşekkür: Yok.

Yazar Katkısı: *Fikir:* ZKÖ,SÇ; *Tasarım:* ZKÖ,SÇ; *Veri Toplama:* SÇ; *Verilerin istatistiksel analizi:* ZKÖ,SÇ, *Literatür taraması:* ZKÖ,SÇ; *Makale yazımı:* ZKÖ,SÇ; *Eleştirel inceleme:* ZKÖ

KAYNAKLAR

1. Taş HY, Demirdöğmez M, Küçükoğlu M. Geleceğimiz olan Z kuşağının çalışma hayatına muhtemel etkileri. Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi. 2017;7(13):1031-1048.
2. Bahattin A. Bebek patlaması, X ve Y kuşağı yöneticilerin örgütsel bağlılık düzeylerinin kamu ve özel sektör farklılıklarına göre incelenmesi: bir araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi. 2018;9:118-135.
3. Mayir B, Altınel Ö, Özerhan İH, et al. Yaşlı hastalarda cerrahi sonrası mortaliteye etki eden faktörler. Anatol J Clin Investig. 2010;4(1):32-35.
4. Andsoy İI, Aydın T, Şahin AO, Dinç S. Karabük ilindeki bir huzurevinde yaşayan yaşlılarda cerrahi girişim geçirme sıklığı ve yaşam kalitesine etkisi. Mersin Üniv Sağlık Bilim Derg. 2012;5(3):30-35.
5. Aslan FE. Cerrahi hemşireliğinin tarihçesi. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 2009;12(1):104-113.
6. Gürsoy A, Candaş B, Güner Ş, Yılmaz S. Preoperative stress: An operating room nurse intervention assessment. J Perianesth Nurs. 2016;31(6):495-503.
7. Öz F. Sağlık Alanında Temel Kavramlar, 2.Baskı. Ankara, Mattek Matbaacılık Basımevi. 2010;55-60.
8. Rosén S, Svensson M, Nilsson U. Calm or not calm: the question of anxiety in the perianesthesia patient. J Perianesth Nurs. 2008;23(4):237-246.
9. Agarwal A, Ranjan R, Dhiraaj S, Lakra A, Kumar M, Singh U. Acupressure for prevention of pre-operative anxiety: a prospective, randomised, placebo controlled study. Anaesthesia. 2005;60(10):978-981.
10. Kindler CH, Harms C, Amsler F, Ihde-Scholl T, Scheidegger D. The visual analog scale allows effective measurement of preoperative anxiety and detection of patients' anesthetic concerns. Anesth Analg. 2000;90(3):706-712.
11. Bayad A. Preoperatif cerrahi hastalarında hastalık algısı ve anksiyete düzeyinin saptanması. İzmir Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Aile Hekimliği Kliniği. Uzmanlık Tezi. İzmir. 2017.
12. Carr E, Brockbank K, Allen S, Strike P. Patterns and frequency of anxiety in women undergoing gynaecological surgery. J Clin Nurs. 2006;15(3):341-352.
13. Moss S. Generational Cohort Theory. Psychlopedia, Key theories, Developmental Theories. 2010.
14. Sullivan SE, Forret ML, Carraher SM, Mainiero LA. Using the kaleidoscope career model to examine generational differences in work attitudes. Career Dev Int. 2009;14(3):284-302.
15. Türk Dil Kurumu Sözlükleri. <http://www.tdk.org.tr>. Erişim Tarihi: 21.06.2019.
16. Demir A, Akyurt D, Ergün B, et al. Kalp cerrahisi geçirecek olgularda anksiyete sağaltımı. Türk Göğüs Kalp Damar Cer Derg. 2010;18(3):177-182.
17. Aslanargun P, Cuvas O, Dikmen B, Aslan E, Yuksel MU. Passiflora incarnata Linnaeus as an anxiolytic before spinal anesthesia. J Anesth. 2012;26(1):39-44.
18. Taşdemir A, Erakgün A, Deniz MN, Çertuğ A. Preoperatif bilgilendirme yapılan hastalarda ameliyat öncesi ve sonrası anksiyete düzeylerinin state-trait anxiety inventory test ile karşılaştırılması. Turk J Anaesth Reanim. 2013;41:44-49.
19. Kırdemir P. Can postoperative pain and analgesic need be predicted in preoperative period. Türkiye Klinikleri J Med Sci. 2011;31(4):951-959.
20. Sun GC, Hsu MC, Chia YY, Chen PY, Shaw FZ. Effects of age and gender on intravenous midazolam premedication: a randomized double-blind study. Br J Anaesth. 2008;101(5):632-639.
21. Ünsal A. Hemşireliğin dört temel kavramı: insan, çevre, sağlık&hastalık, hemşirelik. Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2017;1(1):11-25.

22. Sarıbaş Ö, Kömürçü S, Güler ME. Yavaş şehirlerde yaşayan z kuşağının çevre ve sürdürülebilir kalkınma algıları: Seferihisar örneği. Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi. 2016;1(2):107-119.
23. Parveen A, Ellahi R, Sultana S, et al. Effect of preoperative education on level of anxiety in patients undergoing cataract surgery. J Islamabad Med Dent College. 2016;5(4):192-194.
24. Özveren H, Faydalı S, Özdemir S. Hemşirelerin ağrının farmakolojik olmayan yöntemlerle kontrolüne ilişkin bilgi ve uygulamaları. Türk J Clin Lab. 2016;7(4):99-105.
25. Theunissen M, Peters ML, Schouten EG, et al. Validation of the surgical fear questionnaire in adult patients waiting for elective surgery. PLoS One. 2014;9(6):e100225.
26. Bağdıgen M, Karaman Özlü Z. Validation of the Turkish Version of the Surgical Fear Questionnaire. J Perianesth Nurs. 2018;33(5):708-714.
27. Demir A, Turan S, Balaban F. Anestezi uygulamaları ile ilgili olarak preanestezi değerlendirme sırasında hastalarda yapılan anket çalışması. Türk Anest Der Dergisi. 2009;37(4):225-233.
28. Turhan Y, Avcı R, Özcengiz D. Elektif cerrahi hazırlığında preoperatif ve postoperatif anksiyetenin hasta memnuniyeti ile ilişkisi. Anestezi Dergisi. 2012;20(1):27-33.
29. Erfidan S. Anestezi polikliniğine başvuran hastalarda anksiyete düzeyinin ve nedenlerinin değerlendirilmesi. Tıp Fakültesi, Anesteziyoloji ve Reanimasyon Anabilim Dalı. Uzmanlık Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2015.
30. Mıngır T, Ervatan Z, Turgut N. Spinal Anaesthesia and Perioperative Anxiety. Turk J Anaesthesiol Reanim. 2014;42(4):190-195.
31. Yılmaz M, Sezer H, Gürler H, Bekar M. Predictors of preoperative anxiety in surgical inpatients. J Clin Nurs. 2012;21(7-8):956-964.
32. Duman A, Ögün CÖ, Şahin TK, et al. Preoperatif korku ve endişeyi etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi. S.Ü. Tıp Fakültesi Dergisi. 2003;19:21-26.
33. Çetin A. Elektif cerrahi planlanan hastaların preoperatif dönemdeki anksiyete düzeylerinin belirlenmesi. Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2014.
34. Jawaid M, Mushtaq A, Mukhtar S, Khan Z. Preoperative anxiety before elective surgery. Neurosciences (Riyadh). 2007;12(2):145-148.